

Ontbijt Meertaligheid
Meertaligheid: de culturele uitdagingen van een multiculturele stad

24/04/2023, Brigittines

Doel van de vergadering

Praktijken bevragen en samen nadenken over een meertalige en inclusieve sector

Productie/ Moderatie

Brigitte Neervoort, Meike de Roest, Arnaud de Schaetzen & Keisha Strano - RAB/BKO

Locatie - Les Brigittines

Deelnemers

Edward McMillan (The Bridge Theatre)

Donatella Portoghese (Constant vzw)

An Vandermeulen (Globe Aroma)

Maja Gmur (Passa Porta)

Bettina Salvetti (Le 140)

Simen Eeckhout (Ultima Vez)

Rachel Goldenberg (Le 140)

Hanne De Nil (VGC)

José De Jong (HCSS)

Brecht Wille (Bozar)

Fatima-Zohra Ait El Maâti (Kaaithheater/ Brusselse Raad voor de Meertaligheid)

Johan Vreys (freelance)

Marie Monfils (Midis de la poésie / Poetik Bazar)

Magali Bosmans (Passa Porta)

Laure Goemans (Wiels)

I. Welkomstwoord door Patrick Bonté (Les Brigittines)

II. Discussie over meertaligheid in Brussel

Belangrijkste ideeën

> inspiratie over andere praktijken/culturele locaties

Methodologie van de discussie: collectieve intelligentie, iedereen drukt zich uit in zijn eigen taal

Brigitte Neervoort (RAB/BKO) leidt het gesprek in :

- de Brusselse taalbarometer is een onderzoek van de VUB dat het gebruik van talen in Brussel onderzoekt : hieruit blijkt dat het gebruik van Frans en Nederlands als thuistalen daalt. De meertaligheid van Brussel is een feit. [grafieken over taalpraktijken in Brussel](#)

- de laatste jaren is er meer aandacht voor taalonzekerheid en glossofobie : discriminatie op basis van taal (o.a. in Canada, Luxemburg). De culturele sector zou hier meer aandacht aan kunnen besteden, vandaar dit ontbijt. *video 'glottofobie'* [>>>](#)

Gesprek met **Fatima-Zohra Ait El Maâti** (Kaaitheater) :

- Ze is ook lid van de Brusselse Raad voor Meertaligheid (nieuwe bevoegdheid van het Gewest) die werd opgericht net om de taalproblematiek aan te pakken.
- De raad telt 12/13 leden met 2 personen uit cultuur (moeilijk om andere mensen uit cultuur te vinden aangezien dit een tijdrovende bezigheid is)
- Ze wijst op het belang van meertaligheid op politiek niveau voor alle sectoren, elk jaar krijgt een andere sector middelen via het project Be Talky, en dit jaar is de culturele sector aan de beurt : [>>>](#) Deze projectoproep voor projecten vanaf september wil partnerschappen stimuleren tussen culturele actoren.
- de culturele sector moet de kwestie oppakken en het belang van de raad inzien (vooral in het licht van de huidige politieke gebeurtenissen)
- Erkenning van bepaalde talen (vooral de niet-officiële talen) is cruciaal voor het gevoel erbij te horen

Gesprek met **Peter Vandenbempt** (Tristero)

- hij deelt zijn ervaring over **boventitels en meertaligheid in het theater**.
- het is moeilijk om met vertalingen recht te doen en alle subtiliteiten te vangen
- vertalingen en boventiteling kunnen ook het publiek afleiden, dat iets anders moet doen dan naar een voorstelling kijken (en ervan genieten).
- tweetalige voorstellingen veronderstellen een tweetalig publiek. Daarom is het eerder een statement dan een manier van inclusie

> Idee bekrachtigd door **Karliën Vanhoonacker**, die vindt dat het belangrijkste is dat de artistieke boodschap wordt begrepen en niet dat de vertaling perfect is. Voorstellingen zijn soms sterker wanneer acteurs in hun eigen taal spreken (bijv Spaans) met boventiteling, terwijl bij andere producties de boventiteling eerder storend is.

> Idee dat het belangrijk is om *vooraf* over talen na te denken en niet aan het eind van een creatief proces.

+ **Simen Eeckhout** (Ultima Vez) heeft in zijn team dansers die overal vandaan komen, waardoor de communicatie standaard meertalig gebeurt

> Boventitels kunnen worden ingezet als deel van de dramaturgie om het publiek aan te spreken.

> **Donatella Portoghese (Constant vzw)** : moeten we alles begrijpen? Misschien moeten we uit deze zeer vierkante en subsidiegedreven visie stappen.

> **Magali Bosmans** (Passa Porta): het hangt allemaal af van het publiek (klassiek verwacht alles te begrijpen / contemporain is ok met het deel van onbegrip, het kan deel uitmaken van de voorstelling), er is duidelijk een dissonantie tussen deze dynamiek en de subsidieaanvragen.

> **An Vandermeulen (Globe Aroma)** benoemt de educatieve rol van cultuur en de mogelijkheid om te werken met een tussentaal, voor mensen die een taal leren. Ook de ervaring van nagesprekken met mensen die de taal spreken en anderen die de taal leren. Zou het taalniveau van een voorstelling kunnen worden meegenomen in de communicatie?

> **Karliën** : Talen kunnen echte taalkundige onzekerheden creëren, iemand durft zich misschien niet te uiten als hij niet alles begrijpt. We gaan er ook te snel van uit dat iemand in theater vlot drietalig fr, nl, en) is.

> groepsgesprek : Er is een discrepantie tussen het aanbod zonder taal en het aanbod met taal. In de communicatie gaat het al te vaak enkel over het thema van een voorstelling, en niet zozeer over de vorm, die nochtans meer bepaalt of iemand al dan niet aangesproken wordt of zich net uitgesloten gaat voelen.

Deze aandacht voor vorm en taal, staat niet centraal in de praktijk. Informatie over de talen die gesproken zullen worden, over het niveau van de gebruikte taal, zou mee opgenomen moeten worden in de communicatie vooraf naar het publiek toe (cf "content warnings").

> Magali's suggestie: "praat erover in de inleiding" (werk dat stroomopwaarts en met echte expertise o.m. rond definiëring gedaan moet worden omdat het fout kan gaan)

> **Edward McMilan** (The Bridge Theatre): Wat maakt dat we iets in een andere taal willen zien? Ideeën dat hulpmiddelen kunnen worden gebruikt voor meerdere doelgroepen en niet alleen voor "vertaling" (niet erg pro-boventiteling). Wat met analfabetisme of gebarentaal?

> De middelen die worden gebruikt om te vertalen kunnen sommige groepen uitsluiten (de keuze om niet te begrijpen is ook een voorrecht)

Voor Fatima-Zohra is het idee om **vormgeving** te kunnen gebruiken voor twee- of drietalige communicatie heel belangrijk, om niet te vervallen in de 'gemakkelijke' weg van het Engels.

> **Maja Gmur** vult aan dat niet ieder internationaal publiek Engels spreekt en dat de taal daardoor kan uitsluiten.

> **Fatima-Zohra**: Kaaitheater organiseert serie "The Wonders of Multilingualism": een laboratorium waarvan de programmering gebaseerd is op een panel dat aan de eerste avond heeft deelgenomen - een gevarieerde gemeenschap die zich betrokken voelt

> Dit panel laat toe verschillende thema's in verband met taal te belichten: het thema moedertaal dat toelaat na te denken over de huidige dynamiek

> **Laure Goemans** (Wiels): belang van een ruimte voor expressie (voor/na een voorstelling)

Laat de creatie bestaan zoals ze wil, maar denk aan het mengen van groepen om meertaligheid te stimuleren (bv. braille)

De kwestie van de middelen werd aangekaart en de subsidies (gebrek daaraan) om de culturele structuren te helpen.

Idee: nadenken over een **methodologie/tools** die binnen de sector zouden moeten worden ingevoerd; moeilijkheid om de effecten te meten aangezien de beschikbare statistieken de realiteit in Brussel niet lijken te weerspiegelen.

> Methodologie: eerst communiceren met het publiek alvorens te proberen te analyseren

> Denk aan het gebruik van technologie om de communicatie te bevorderen (oraliteit: voice-over, analfabetisme/dyslexie: visuals enz.). Bijv. gehoorapparaten kunnen worden aangesloten tijdens voorstellingen: kennis hierover delen is belangrijk.

> **Brecht Wille** (Bozar) ziet bij Bozar vooral klachten over taal op sociale media, het publiek reageert in comments verdeeld op een voorstelling in (bijv) Russisch en boventiteld. Hij wijst ook op het verschil in timing van boventitels: het publiek dat via BT volgt, lacht eerder dan het publiek dat 'live' volgt. De timing is dus belangrijk en boventiteling moet dus deel uitmaken van de dramaturgie.

> Samen nadenken over het kader voor **het vervolg**: misschien een **coördinator voor meertaligheid** in de culturele sector? (voor het einde van de termijn van de Raad voor Meertaligheid over cultuur)

Save the date:

9 mei in het Kaaitheater 'Wonders of Multilinguism' [>>>](#)

Verslag door Keisha Strano & Meike de Roest